Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 ИЮНЬ 4
Зунай эхин (могой) һарын 15
ПЯТНИЦА
Гарагай 6
№ 103 (18717)
газетын сэн: захилай—50 мүн., Хэлсээтэ сэн

Буряад Республикын Верховно Соведэй арбан хоёрдохи сесси

Энэхилһээр дүрбэдэхи үдэрэй үглөөнэй заседаниеэр Буряад Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Р. Б. Гармаев хүтэлбэрилбэ.

«Хортна налог тухай» Буряад Республикын Хуулиин асуудалаар һанамжануудые хэлэгдэжэ, хэлэлсэгдэһэн хэмжээнэй татабари предприятиеэ угаа таагүй, хүндэ гэһэн дурадхалуудтай болоо, энэ асуудалые ерэхэ сесси хүрэтэр «ушажа» бэлдэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа.

Буряад Республикын территориальна харгын тухай» Буряад Республикын Хуулиин асуудалаар һанамжануудые дэлгэрэжэ, Л. А. Смолина, А. П. Шапиро, В. В. Цыргынуудые муу байһан зандаа, һайн тээ-ралтануудые болоногүй» гэжэ шүүмжэлээ. Энэ шэнэ Хуулиин ёһоор транспортын эзэн-да зэргыень абабал, жэлдээ нэгэ маши-2,5 мянган түхэриг мүнгэ налог гэжэ дамжуулха болоно. Энэ асуудалаар А. К. Вершинин түрүүтэй комисси депутадуудай һанамжануудые согсолжо, Хуули бүхыдөө абтаа һэн. Энэ Хуули байгша оной июлиин 1-һээ хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын арадуудые сагааруулха туухай асуудалаар республикын Верховно Соведэй Национальна политикын ба нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ Д. Т. Цыремпилов элидхэбэ. Энэ асуудал хадаа хорёод-гушаад онуудай хашалган, хамалганда туушаагдаһан, туугдаһан ушарнуудтай гансал холбоотой бэшэ, арадай соёл, ёһо заншал, хэлэ, мүргэл шүтэлгэнүүдые дарлаһан дараһантай, хуряаһантай нягта барисаатай юм. Тогтоолоор ганса буряад арад бэшэ, ород, эвенк, немец, солонгос, юрэдөө, республика дотор ажаһуугааша бүхы яһатан сагааруулагдаха, соёлоо, ухаан бодолоо һэргээхэ талаар дүүрэн эрхэ, арга боломжонуудые олохо, мүн хашалган, хамалганда туугдаһан зон, тэдэнэрэй үри хүүгэд, аша гушанар гүрэнэй зүгһөө хүнгэлэлтэнүүдые абаха зэргэтэй. Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ Агын, Усть-Ордын автономито округуудһаа арадай депутадуудай Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, интеллигенциин түлөөлэгшэд ерэһэн байгаа. Депутадууд Н. П. Быков, Н-Ц. Ч. Дабаев, А. Н. Полянский ба бусад энэ Тогтоолые дэмжэһэн үгэнүүдые хэлээ. Харин О. Б. Хомутов ба зарим зон һэжэглэһэн хэбэр үзүүлээ. «Нэгэдэл» намай түрүүлэгшэ В. Хамутаев, Буряадай соёлой хотын түбэй түлөөлэгшэ П. А. Шаблин энэ Тогтоолой үүргые үшөө үргэдхэхые һанамжалан, «республикын парламентда табин процентыень буряад яһанай зон бүридхэхэ ёһотой гээд бэшэхэ хэрэгтэй» гэжэ хэлэбэ. Олон ондоо һанамжануудай сопостобошье, эсэсэй эсэстэ тус асуудал баталагдаа.

УТА СТОЛОЙ ОЁОРТО УЙТАЙ ДАА...

Буряадай парламентадуудай дунда үргэжэлтэ журналист Сольга Павловна болоно. XII сессиэлэй хоёрдохи хэсэгтэ депутат аймагуудэй хүшэр байдалые байһан тухай.

Үдэрынь, июньшалта «Һорилгоо» республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуултаар мэдээлэ.

Тиимэрэ, бидэ бултаараа харана гүбди даа. Гэхэһээ байтагай хүндэтэ манай һунгамалнууд энэ асуудалые шухала бэшэ гээд, магад, үшөө нэгэ жэлээр гү, али бүри эсэслэн гү, парламентынгаа үта столой оёорто убайгүй хэнөөр— бог-хог болгоод һалаха аалам—этэржэрхинхэй.

Зарим зоной ойлгоогүй һаа, һануулһуубди. Майн 31-дэ энэ сессиин үргэлжэлэлэй зүблэхэ зүйлэй баталагдахада, депутат Балдандоржо Рыбдылов Буряад Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Г. Гончикдоржиев хоёрые сессиин заһарлалтын үедэ харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

9 газетэ ороёдоол 1733 хэһэгээр хэбэлгдэнэ. Хадуужа абагты, уншагшад! Тиихэдэнь «Хэльнүүд тухай» Буряад Республикын Хуулиин баталгаһаар эгсэ жэл үнгэрөөдхибэ. Үрэнэй шатада тэрэниие бэелүүлхэ талаар юуи хэгдэбэ? Юуншые хэгдээгүй. Энээн тухай һаяхан Буряад сэхээтэнэй өблэлэй эмхидхэн байгуулгын суглаан дээрэ Буряад һургуулиннуудай багшанарай өблэлэй президент, профессор С. Ш. Чагдуров голхорон хэлээ бэлэй.

Тиимыень бидэ бултаараа харана гүбди даа. Гэхэһээ байтагай хүндэтэ манай һунгамалнууд энэ асуудалые шухала бэшэ гээд, магад, үшөө нэгэ жэлээр гү, али бүри эсэслэн гү, парламентынгаа үта столой оёорто убайгүй хэнөөр— бог-хог болгоод һалаха аалам—этэржэрхинхэй.

Зарим зоной ойлгоогүй һаа, һануулһуубди. Майн 31-дэ энэ сессиин үргэлжэлэлэй зүблэхэ зүйлэй баталагдахада, депутат Балдандоржо Рыбдылов Буряад Республикын Хуулиин баталгаһаар эгсэ жэл үнгэрөөдхибэ. Үрэнэй шатада тэрэниие бэелүүлхэ талаар юуи хэгдэбэ? Юуншые хэгдээгүй. Энээн тухай һаяхан Буряад сэхээтэнэй өблэлэй эмхидхэн байгуулгын суглаан дээрэ Буряад һургуулиннуудай багшанарай өблэлэй президент, профессор С. Ш. Чагдуров голхорон хэлээ бэлэй.

Тиимыень бидэ бултаараа харана гүбди даа. Гэхэһээ байтагай хүндэтэ манай һунгамалнууд энэ асуудалые шухала бэшэ гээд, магад, үшөө нэгэ жэлээр гү, али бүри эсэслэн гү, парламентынгаа үта столой оёорто убайгүй хэнөөр— бог-хог болгоод һалаха аалам—этэржэрхинхэй.

Зарим зоной ойлгоогүй һаа, һануулһуубди. Майн 31-дэ энэ сессиин үргэлжэлэлэй зүблэхэ зүйлэй баталагдахада, депутат Балдандоржо Рыбдылов Буряад Республикын Хуулиин баталгаһаар эгсэ жэл үнгэрөөдхибэ. Үрэнэй шатада тэрэниие бэелүүлхэ талаар юуи хэгдэбэ? Юуншые хэгдээгүй. Энээн тухай һаяхан Буряад сэхээтэнэй өблэлэй эмхидхэн байгуулгын суглаан дээрэ Буряад Республикын Хуулиин үргэлжэлэлэй хоёрдохи сессиин хүдэлмэрэй комиссиин гишүүн, Хэлсээтэ сэн Буряад Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Г. Гончикдоржиев хоёрые сессиин заһарлалтын үедэ харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хабарай тарилга-93

ҮШӨӨ ҮРГЭДХӨӨБДИ

Буряад Республикын Президентэй Зарлиг

КОНСТИТУЦИОННО СУГЛААНАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ГУРИМ ТУХАЙ

Конституционно суглаае эмхитэйгээр үнгэргэхэ, Россий Федерациин бүридэлдэ ородог республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай, Москва ба Санкт-Петербург хотонуудай гүрэнэй засагай зургаануудай, эрхэтэдэй, бүгэ даагаад нютагаа эрхилдэг эмхинүүдэй, гүрэнэй засагай федеральна зургаануудай, политическэ партинуудай, нинтын хүдэлөөнүүдэй, профсоюзуудай болон эрхэтэдэй бусад нэгэдэлнүүдэй дурадхалнуудые үргэнөөр хаража үзэхэ ба хараада абаха хэрэг хангаха, Россий Федерациин Конституциин проектые зохёон найруулха хүдэлмэри тодорхойлогдоһон болзор соо түгэсхэхэ зорилготойгоор **нигэжэ тогтооно:**

1. 1993 оной июнийн 5-һаа 16 хүрэтэр Москвада, Кремль соо Конституционно суглаа үнгэргэхэ.

2. Россий Федерациин Президентын 1993 оной майн 12-то баталһан «Россий Федерациин шэнэ Конституциие бэлэдхэлгые түгэсхэхэ талаар хэмжээнүүд тухай» 660-дахи Зарлигтай таараадуулан бүридхэгдэһэн Россий Федерациин Конституциин проектые эсэслэн найруулха хүдэлмэриин комиссиин гишүүд Конституционно суглаанда хабаадаха гэжэ тодорхойлхо.

3. Россий Федерациин гүрэнэй засагай федеральна зургаануудай түлөөлэгшэдэй бүлэгые— Черномырдин Виктор Степанович, Яковлев Александр Максимович;

Россий Федерациин бүридэлдэ ородог республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай, Москва ба Санкт-Петербург хотонуудай гүрэнэй засагай түлөөлэгшэдэй бүлэгые — Шахрай Сергей Михайлович, Степанов Виктор Николаевич, Тяжлов Анатолий Степанович;

бэсэ даагаад нютагаа эрхилдэг түлөөлэгшэдэй бүлэгые — Яров Юрий Федорович, Золотухин Борис Андреевич;

политическэ партинуудай, профсоюзай, залуушуулай ба нинтын бусад эмхинүүдэй, олонинтын хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэдэй бүлэгые — Собчак Анатолий Александрович, Шейнис Виктор Леонидович;

эд бараа үйлдэбэрилэгшэдэй ба олзын хэрэг эрхилэгшэдэй түлөөлэгшэдэй бүлэгые— Шумейко Владимир Филиппович, Алексеев Сергей Сергеевич;

4. Конституционно суглаанай хүдэлмэриин дурадхагдаһан гурим баталха.

Россий Федерациин Президент
Б. ЕЛЬЦИН.

Газар худалдаха, худалдажа абаха тухай

Хубиин хамһабариин ажахы ба дача эрхилхын, саад ургуулхын ба үмсын гэр байра барихын тула Россий эрхэтэдэй газар худалдаха—худалдажа абаха гурим Россий Федерациин правительство баталба.

Газар худалдаха үедэ тэрэнэй хэрэглэгдэжэ байһан шэглэл хубилгажа болохогүй. Ариг сэбэрэй талаар хамгаалгын зоно, байгаалие хамгаалгын ба түүхын-соёлой удха шанартай газар, энэ газар дээгүүр машинаар ябаха эрхэ гэхэ мэтэ сахигдаха зэргэтэй. Худалдаһан ба худалдажа абаһан хоёрой хоорондохи хэлсээнэй гү, али конкурсын, аукционой дүнгөөр газарай сэн ба түлбэриин гурим тодорхойлогдохо юм.

Газарай баялигуудай ба газар эсхэмжэлгын талаар районой (городой) комитедэй хэлсээе нотарнальнаар бүридхэн абаһан сагһаа хойшо таһалагдаһан газар худалдагшын мэдэлһээ гараха, худалдан абагшын мэдэлдэ орохо болоно. Худалдан абаһан хүнэй эрхые нютагай захиргаан бүридхэлдэ абажа, энэ эрхыень гэршэлһэн документ үгэхэ зэргэтэй.

Газарые худалдаха, худалдажа абаха гурим баталһан Министрнүүдэй Соведэй майн 30-най 503-дахи тогтоолоор газар худалдаха үедэ татабари абаха ба гүрэнэй пошлино татаха тухай дурадхалнуудые һарын туршада бэлдэжэ, парламентда оруулха гэжэ Россий Федерациин Финансын министерствэдэ даагдагдаа.

ИТАР—ТАСС.

1993 ОНОЙ МАЙН 30-да БОЛОҺОН ПРИБАЙКАЛИИН НАЦИОНАЛЬНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНА ҺУНГУУЛИИН 90-дэхи ОКРУГҺОО РОССИЙ ФЕДЕРАЦИИН АРАДАЙ ДЕПУТАДЫЕ ҺУНГАХА ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ ОКРУЖНОЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

Һунгагшадай списогүүдэ оруулагдаһан эрхэтэдэй нинтэ тоо	Дуугаа үгөлгөдэ хабаадаһан Һунгагшадай тоо	Бодото бэшэ гэжэ тодорхойлогдоһон бюллетеньнүүдэй тоо	Россий Федерациин арадай депутадта кандидадуудай фамили, нэрэ, обог.	Үгтэһэн дуунай тоо		Һунгагдаһан депутадай фамили, нэрэ, обог, түрэһэн жэл, партида хабаадалга, хүдэлмэриниь ба ажаһуудалайнь газар
				зүбшөөжэ	буруушаажа	
135167	77072	2524	Петрунин Александр Александрович	10723	63825	Потапов Леонид Васильевич, 1935 ондо түрэһэн, Буряад Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, 1991 оной октябрьһаа Компартида гэшүүн байлгаяа саг зуураар зогсоогоо.
			Потапов Леонид Васильевич	61857	12691	

ТҮЛБЭРИИЕНЬ ТҮЛЭБЭ

Анханда Улаан-Удын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод байһанаа акционернүүдэй «Улан-Удэстальмост» гэһэн бүлгэм болгогдожо, байгуулламжаяа хубилгаһан энэ предприяти үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдые һаяхан согсолжо, акционернүүдтээ худалдажа абаһан үнэтэ саарһанайнь-акциннуудайнь зэргээр уялгата түлбэреэ тодорхойлжо түлэбэ.

Жэлэй туршада эндэ 130514 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулагдаһан болоно. Энэ сэбэр олзоһоонь гүрэнэй бюджедтэ албан татабаряар 43 миллион түхэриг түлэгдөө. Али бүхы олзоһоонь 80 миллион түхэригшь үлөө юм. Энэл мүнгэнһөө зарим хубиниень акционернүүдтээ түлэбэ.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Нютагай захиргаануудта. С. Очиров: «Туһаламжа үзүүлэгдэнэ». Адуун һүрэгөө олошоруулая. В. Прозоровский: «Адуушадаа, моридоо мартаха ёһогүйбди». Хангалга ямар бэ? З. Бадмаев: «Эрхим бэрхэ эсхэгшэ». СНГ: тобшо һонинууд.

3-дахи нюурта. Зунай амаралта — 93. В. Больский: «Хэн харюусахаб?» Н. Галданов: «Одо заяамнай дээгүүр байхадаал...». Г. Бадмаев: «Зурагай багша».

4-дахи нюурта. «Хүн ба байгаали» Һарадаа нэгэ удаа гаража байдаг заншалта хуудаһан.

Нютагай захиргаануудта

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛЭГДЭНЭ

Бурлад Республикын Министрнүүдэй Советэй мэдээсэлэй—методическа кабинедэй дэргэдэхи методическа советэй гэшүүд һаяхан Сэлэнгын аймагта ошожо, ажалай ба дайнай ветерануудые, инвалидууд болон гансаардаһан хүнүүдые социльна талаарнь хамгаалхын тула ямар хэмжэнүүд абтанаб гэжэ һонирхоһон байна. Тус аймагта болоһон уулзалгануud дээрэһээ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдые уншагшадай һонорто дурадханабди.

Хэнэйшье мэдэһээр, үйлэдбэрийн хэмжээн доошолно, эд бараан болон эдээ хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэн дээшэлнэ, саарһан мүнгэнэй сэн буурана, ороной экономикын ойрын сагта һайжарха тэмдэг үзэгдэнэгүй. Иимэ эрхэ байдалда ажалай ба дайнай гансал пенсиэ абаад һуудаг ветерануд, гансаардаһан хүнүүд болон зөөри зөөшэ багатай эрхэтэдэй ажабайдал, ажаһуудал улам хүндэрнэ ха юм. Республикымнай олон аймагуудта, тэрэ тоодо Сэлэнгын аймагта тулюур тунха байдалтай хүнүүдтэ үдэр бүриин анхарал хандуулагдана, олон янзын материльна туһаламжа үзүүлэгдэнэ.

Сэлэнгын аймагта 12 мянган пенсионер, дайнай 141 инвалид, дайнда хабаадаһан 777 хүн, үндэр наһатай, гансаардаһан 320 хүн тоологдодог юм.

Үшөө 1992 оной эхээр болоһон арадай депутадуудай районно Советэй сесси дээрэ мүнгэ зөөреэр бага эрхэтэдые социльна талаарнь хамгаалха программа баталагдаа бэлэй. Ветерануудай эхин эмхинүүд, арадай депутадууд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, олонитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд тус программа зохёолгодо хабаадаһан байгаа. Программын ёһоор, социльна шэглэлтэй эмхи зургаануудай тоо олошоруулха, олон үхибүүдтэй гэр бүлэнүүдтэ туһалха, үндэр наһатай болоһон, мүн гансаардаһан хүнүүдые дэмжэхэ, материльна туһаламжа үзүүлхэ зорилго табигдаһан байгаа. Эдэ бүхы социльна хамгаалгын хүдэлмэри ябуулжа байха районно комисси байгуулагдаһан юм. Тус комиссиин туһаламжаар үнгэрэгшэ жэлдэ ветерануудай хоёр байшан нэмэжэ нээгдэһэн юм. Тиигэжэ район доторхи ветерануудай 4 байшанда 300 гаран гансаардаһан хүнүүд байрлаха аргатай болоһон гээшэ. Гэхэтэй хамта зарим пенсионернүүд, бага наһанһаа хойшо инвалидуудта гэртэнь ошожо туһалха, тэдэнэй үрдань ажалладаг байһан коллективүүдтэй холбоо байгуулдаг, туһаламжа үзүүлжэ шадаха нинтын болон олзын хэрэг эрхилдэг эмхинүүдһээ мүнгэ зөөрини талаар туһаламжа абаха гэхэ мэтэ хүдэлмэри ябуулдаг болоо. Тодорхойлбол, тулюур тунха, хүндэ хүшэрхэн байдалда ороһон хүнүүдэй байдалые һайжаруулха талаар ороддолго гаргагдажа үргэлжэлэгдоо. 1992 ондо үндэр наһатай гансаардаһан хүнүүдтэ гэртэнь ошожо, хангаха хэрэгтэ бюджедтээ гадуур 80 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа.

Сэлэнгын аймагта мүнөө ветерануудай 4 байшан хүдэлиг. Тэдэнь Сэлэн-Дүүмэдэ, Новоселенгинскдэ, хоёрынь Гусиноозерскдо тухэрэгдэнхэй.

1992 оной январиин 1-һээ эхилжэ, Гусиноозерскын ветерануудай байшангые «Бурятия» гэжэ коммерческэ предприяти коммуналына хангалгын, электрын эшэ хүсэнэй, мүн үдэртөө нэгэ дахин халуун эдеэгээр холлуулха гэхэ мэтын түлөө гаргашые сүм түлэдэг болоо. Тус байшангай вахтёрнуудшье тус предприятиһаа салин хүлһэ абана. Үнгэрэгшэ жолэй туршада «Бурятия» предприяти 220 мянган түхэриг мүнгэ ветерануудай байшанда гаргашалаа.

...Сэлэн-Дүүмын ветерануудай байшанда хамта дээрээ 10 хүн байрладаг юм байна. Үндэр наһатай, гансаардаһан хүнүүд эндэ ерэжэ, үгрэнэй бюджедһээ, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй зүгһөө мүнгэ зөөреэр хангагдажа, яһала зохидоор ажаһууха аргатай болонхой. Нэгэ-нэгээрээ байрлаһан таһалгануud соонь орон, шкаф-шифоньер, стол, стул, кресло, мүн зарим таһалгануud соонь холодильник гэхэ мэтэ юумэн булта бин. Телевизор хараха, радио шагнаха дурадхайшуул ондоо таһалга соо суглардаг.

Ветерануудай байшангые даагша Галина Васильевна Еранская нигэжэ хөөрэбэ:

— Манай байшанда байрлаһан хүнүүд булгадаа ажал хэхэ дуратай байдаг. Тиимэһээ байшантайгаа зэргэлэн абаһан 15 соото газар дээрээ хартаабха болон бусад үргамалнуудые тарижа, ургаса хурладаг гээшэбди. Хүн бүхэндэ юумэ тариха «участогынь» таһалагдажа үгтэнхэй юм. Жэшээлхэдэ, эндэ байрлаһан Наталья Игнатьевна Брянская хартаабха, үгэрсэ, помидор, морхооб, һонгино гэхэ мэтэ юумэ бултыень тарижа, бусадтаа һайн жэшээ харуулдаг. Байшанда байгшад мүн лэ элдэб сэсэгүүдые ургуулна. Нигэжэ шадал зэргээрээ ажаллажа байхадань, бэеыньшье элүүртэ һайн нүлөө үзүүлдэг юм бээ.

Эндэ зургаадахи жэлээ ажаһуудаг Мидыг Цыренжаповна Дондоковатай уулзажа, хөөрэлдэбэбди:

— Би 1920 ондо Бүлюутэдэ түрэһэнби. Юроогэй туршалгын станцида тугалшанаар удаан саг соо ажаллаабби. Хуби заяанайнгаа үреэр гансаардаха саг ерээ. Мүнөө хүндэ хүшэр сагай тохёолдобошье, нимэ тулюур тунха хүнүүдтэ туһалха, һайн байшан соо байлгаха, эдеэ хоолоор хангаха гэжэ ороддодог хүнүүдтэ—бултандань баяр баясхалан хүргэнэб. Пенсиэ һара бүри гартаа абадаг гээшэбди. Хэрэгтэй һаань, хамтараад энэ тэрэ юумэ абадаг зомди, гомдохо, гэмэрхэ ямаршье шалтаг үгы даа.

Хурлангыгаар хэлэбэл, тус байшанда ажаһуугшадта, мүн Сэлэнгын аймагай бухы мүнгэ зөөри багатай, тулюур тунха зондо хүргэгдэдэг бухы туһаламжа үзүүлгдэнэ гэжэ хэлэе.

Аймаг соо байгша оной апрелиин 25-һаа майн 25 болотор нигүүлэсхы сэдьхэлэй һара соносхогдоһон байгаа. Тус һарын туршада районой комиссиин үүсхэлээр эллэб хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэжэ, мүнгэ зөөри нилээд суглуулагдаһан байна. Ветерануудай эмхинүүдтэ энэ хугасаа соо 230 мянган түхэриг мүнгэн оруулагдаа. Ажалша коллективүүдтэ, соёлой байшангуud болон хүдөөгэй клубуудта болоһон суглааануud дээрэ ветерануудта зорюулжа, энэрхы сэдьхэлэй дулаан үгэнүүд хэлэгдэ, ветерануудта бэлэгүүд, мүнгэн шангуud барюулагдаа һэн. Ажалай болон дайнай ветерануудай байрын гэрнүүдые заһабарилха, түлеэ залһа тэдээндэ абаашаха, профилактори болон санаториодо амарха путевкнуудые үгэхэ гэхэ мэтэшэлэн олон ондоо хүдэлмэри хэгдэ. Илангаяа Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз, Шасарганын совхоз, Холбооложоной уурхай, «Гэсэр» фабрикын коллективүүд энэ хүдэлмэри һайнаар ябуулжа, бүхы ветерануудаа урижа, урма зоригыень бадаруулһан байна.

Бусадшье һайн жэшээнүүдые дурдахада болоно. Гусиноозерскын хилээмэнэй 4-дэхи завод бүхы һарын туршада ажалай ба дайнай ветерануудта, үндэр наһатай хүнүүдтэ хямда сэнгэвэр хилээмэ худалдажа байгаа. Тэндэхи дайнай ба ажалай 9 ветерануудта түлбэригүйгөөр түлеэн буулгагдаа. «Гэсэр» фабрика районой инвалидуудай бүлгэмдэ хямда сэнгэй (51 түхэригэй) 200 үмдэ өёжо үгоо. Аймаг соо үнгэргэгдэһэн субботникогой үедэ олдоһон бухы мүнгэн инвалидуудай бүлгэмэй счётто оруулагдаа һэн. Нигүүлэсхы сэдьхэлэй уряалаар Новоселенгинскын эмхи зургаануud социльна хангалгада 61 мянган түхэриг суглуулһан байна.

Гэхэтэй, хамта ветерануud электрын эшэ хүсэнэй, телефоной түлөө, гэр байрын түлөө түлэгдэхэ ёнотой мүнгэнэй 50 процентые түлэнэ.

Сэлэнгын аймагай ажалай ба дайнай ветерануud, үндэр наһатай гансаардаһан хүнүүд, олон үхибүүдтэй гэр бүлэнүүд, элдэб шалтагаанаар эрэмдэг болоһон эрхэтэд аймагайнгаа олон хүнүүдэй ороддолгоор мүнөө үсын хушэрхэн эрхэ байдалда урагшат урагшаа гаралсажа байна бшуу.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

ШАХАН ТАРГАЛУУЛГЫН ГҮҮРТЭДЭ

Зэдын аймагай Оёорой совхозой ажалшад эбэртэ бодо малые шахажа, тарган мал гүрэндэ тушаадаг байһаараа бусадта жэшээ харуулдаг юм. Эндэ үбэлжэлгын үедэ шахан таргалуулгын хүдэлмэри үнам эрдэмтэйгээр ябуулагдажа, эрэ буруу хашарагууд 400-һаа 450 килограммда хүргэгдэжэ, гүрэндэ тушаагдадаг байна. Энэ жэлдэ 400 гаран бүрүү хашараг шахан таргалуулгада табигдаһан байгаа.

Үхэриэд Михаил Жигжитович Ванкеев, Константин Михайлович Борисов, Александр Петрович Саликов, механизатор Петр Александрович Петров гэгшэд ажахын түбэй шахан таргалуулгын гүүртэдэ хэдэн жэл соо амжалтатайгаар ажаллана. Энэ жэлдэ үхэршэд 200 гаран толгой бурруу хашарагуудые һайнаар таргалуулжа, тус бүриень 419 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханай комбинадта тушаагаа. Тиихэдэ тэдэнэр хамжаанай харилсаа тогтооһон Улаан-Удын локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэдтэ хэдэн тонно мяха үнэгүйгөөр эльгээхые хараална. Харин ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд харюудань ажахыда байрын гэрнүүдые, социльно-соёлой барилганууdые бодхоохо юм.

— Мүнөө жэлдэ али бүхы юумэнэй, тэрэ тоодо малай тэжээлэй айхабтар үнэтэй боложо байхада, мал шахан таргалуулха гээшэ ехэл орёо байна. Нёдондо жэл бэлдэһэн үбһэ хулһаараа, худалдажа абаһан холимог тэжээлээрээ гаралсажа байнабди. Мүнөө зундаа үбһэ ехээр бэлэдхэхые, таһалагдажа үгтэһэн газар дээрээ зеленко тарижа ургуулаад, намартаа хуряажа, сенаж даража, ерхэ жэлдэ үйлэдбэрилһэн продукциингаа үнэ сэнгые хямдаруулхые оролдохобди,—гэжэ үхэршэн Константин Михайлович Борисов хооро һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Оёорой совхозой түрүү малшад Александр Петрович Саликов, Константин Михайлович Борисов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАН фото.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Саяан уулын хормойдо оршодог «Восточные Саяны» ажахын Хуурай-Һубагай отделениин тарыан ажалай «Уляабар» гэжэ кооператив (түрүүлэгшэнь В. Н. Окунев, механигынь А. С. Манзаев) сохэхэн ажал хэжэ байнхай. Хара-Болдогой (110 гектар), Боройн поли (144), Улаахайн (112), Ойн-Шандагатын (84), Халбантанай (110) тарыалан дээрэ химическэ үтэгжүүлгэ хэдэн удэрэй туршада гаргагданхай. Үнинэй механизаторнуud Цырен-Доржо Янцановай, Дамба Омбоевой даадаг сеялкын агрегадууд эндэ худэлнэ.

Үтэгжүүлгын һүүлээр Боройн ба Улаахайн тарыалангай 156 гектарта шэнишэ, Хара-Болдогой поли дээрэ 110 гектарта обёос тарихай.

Залуу механизаторнуud Чингис Манзаев, Эрдэни Мандарханов гэгшэд үтэгжүүлгын, тарилгын худэлмэридэ ябалсана, уялгаяа яһала һайнаар дүүргэнэд. Г. М. Серебренников Т-150 түхэлэй хүсэтэ трактورта КН-4 гэһэн культиватор шаттагалжа, 334 гектар газарта культивацин хэ.

Механизаторнуud Жаргал Молонов, Саяан Гыргешкинов, Намсарай Манзаев ДТ-75, Т-150 түхэлэй тракторнуудые жолоодожо, 186 гектарые шанар һайнтайгаар хахалаа.

ЮМЗ түхэлэй трактор жолоододог А. Н. Майдарханова хүтэлбэри доро Сергей Хайтанов, Юра Ханхаев, Жамьян Манзаев гэгшэд тарыаланай газар хүреэлнэ. Май һарын 20 болотор найман километр хорёолоо, Июнь һарын 1 болотор 7 километр шахуу зайн хуушан хорёо заһагдаха юм.

Б. БИРБАЕВ.

ЯДУУ БАЙДАЛДА

Байгша ондо хүн зонние ажаһуудалай талаар дэмжэхэ тухай Бурлад Республикын правительствын программа абтаһан байна. Энэ программын ёһоор, гол түлэб инвалидууд, пенсионернүүд, тэрэшэлэн үбшэн үлбэр бэстэй үхибүүдтэй бүлэнүүд, олон үхибүүдтэй айлнуud, мүнгэ зөөреэр тулюур байдалда ороһон гэр бүлэнүүдэй үхибүүд гэхэ гү, али һургуулиин һурагшад, техническэ-мэргэжэлэй училищинуud, техникум болон дээдэ һургуулинуудай студентнэр, хоолойгоо тэжээлгэхэ хүнөө алдаһан дээрэһээ гүрэнэй пенси абадаг бүлэнүүд, ганса бээ эхэнэрнүүдэй үхибүүд, гэр бүлэ болоһон үхибүүтэй студентнүүд, гурбаннаа доошо наһатай үхибүүдтэй, мүнгэ зөөреэр хомор айлнуud, мүн гэнэ усалда ороһон, нютагаа урилжа ерэһэн гэр бүлэнүүд республикын бюджедһээ, ажаһуудалай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа, ажаһуудалай талаар страхованиин нютагай отделениин жасаһаа, Бурлад Республикадахи Россин Федерацин пенсиин жасын отделениһээ болон бусад бюджедүүдһээ, мүн жасануудһаа мүнгэ зөөреэр дэмжэгдэхэ байна.

В. ЖИГЖИТОВ.

АДУУШАДАА, МОРИДО
МАРТАХА ЁҺОГҮЙБД

Һүүлэй жэлнүүдтэ бүхы орон дотор социльна байдалай муудажа эхилхэдэнь, илангаяа мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ шинджэгдэхээр бэшэ асуудалнуud гаража ерэбэ. Тусхайлан хэлэбэл, 1991-92 онуудай туршада бүхыдэнь абажа харахада, мяха, һү, үндэгэ, нооһо үйлэдбэрилхэ хэмжээн нилээд доошоо оробо, адууһа малай тоо толгойнь эрид үсөорбэ.

Адуу моридые үсхэбэрилгэ 1990 он болотор яһала урагшатайгаар ябуулагдаһан байха юм. Жэл бүхэндэ адуун һүрэгэй тоо толгойнь 12-һоо 17 процент хүрэтэр олошоруулагдаа. Зарим районуудта, тэрэ тоодо Баргажанай, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Кабанскын, Ахын районуудта моридой тоо толгойнь 25-һаа 40 процент хүрэтэр олон болгогдоо.

Адуун һүрэгөө үсхэбэрилхэ асуудалаар жэл бүхэндэ районуудай, районууд хоорондохи ба республиканска суглааануud үнгэргэгдэхэдөө, тэдээн дээрэ адуушадай, үүлтэртэ моридые үсхэбэрилдэг фермэнүүдэй дүнгүүдэй согсологдодог заншалтай болоһонинь һайшаалтай. Иимэ зүблоонүүд, суглааануud һүүлэйнь һүүлдэ энэ һалбарида худэлдэг хүнүүдэй ажал хэрэгтэнь ехэ һайнаар нүлоолоо бшуу.

Россин Федерацин Министрнүүдэй Советэй болон Буряад Республикын правительствын энэ һалбарине саашадань хүгжөөхэ талаар абаһан тогтоолой ёһоор, адуу моридой тоо толгой олошоруулха, морниой мяха үйлэдбэрилхэ даабаринуud жэл бүхэндэ дүүргэгдэдэг байгаа. Байша оной эхиндэ республика доторнай бүхыдөө 61,4 мянган толгой морид, тэрэ тоодо 19 мянган гүүн тоологдоно. Нёдондо дүн хамта 10,1 мянган толгой унагад гахэ гү, али зуун гүүн бүриһөө дунда зэргээр 53 түл абтажа түлжүүлэгдэ. Һэн. Үрэндэ 4,5 мянган толгой морид тушаагдажа, 1360 тооно мяхан худалдагдаа. Мяханда үүсэлэгдэһэн морин бүхэнэй дунда зэргын шэгнүүр 299 килограммда хүргэгдэһэн байна.

Үнэрһэн жэлэй үрэ дүнгүүд дээрэ тогтоо хадаа ажахынуудай адуушадай ямараар хүдэлжэ гараһыень хэлэнгүй гарахын аргагүй. Хорнин, Тарбагатайн, Сэлэнгын, Кабанскын районуудай колхоз, совхозууд, тарыашадай ажахынуудай нэгэдэлнүүд моридойнгоо тоо толгойень ороёдоошье хорообогүй. Бэшүүрэй, Яруунын, Кабанскын, Хлагтын, Тарбагатайн, Түнхэнэй, Хойто-Байгалай районууд 1992 ондо, урэанда жэлэйхидэ орходоо, түл түрэсэ олоор абажа түлжүүлбэ. Түнхэнэй районой Саяанай совхозой ахалагша адуушан Д. Ж. Имескенов Түнхэнэй совхозой ахалагша адуушан В. Д. Бадмаев хөөр жэл бүри үндэр дүнгүудые туйладаг байха юм. Баргажанай совхозой ахалагша адуушан Сергей Павлович Степанцов үнэгэрһэн жэлдэ 130 гүүнһээ тэды толгой унага абажа түлжүүлээ.

1992 онһоо хойшо энэ һалбарине хугжөөлгэдэ эрид хубилалта хэхэ зорилго адуушадай урда табигдаа бэлэй. Энэ хэрэгые бодото дээрэнь бэслүүлхэ арга боломжо одоол мүнөө гүйсэд бии болонхой гээшэ. Ажахынуудта дүүрэн эрхэ үгтөө, өөшэ түрэлэй малай тоо толгойнь һүүлэй үедэ гүримнуулагдаа. Морниой мяханай худалдан абалгын сэн үхэрэй мяханай сэнтэй тон аллирхуу болгогдоо. Ямаршье ажахые абаад харабал, худалдаһан сэнгынь үйлэдбэрилһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгнэ холо дээшээ байха юм. Тиимэһээ энэ һалбарине хугжөөжэ шадабал, өөшэ һалбаринуудта орходоо, адуу моридые үсхэбэрилгэ хэ хэмжээн маная амаруулха ёһогүй. Үмэнэ байгша ондо үбэлжэлгын хэды хүнгэрэгдөөшье һаяна. Һараануудай туршада лаар тодорхой хүн ябуулагдаха эрэгтэй, ганда зунай бэлиэрин адуун һүрэг тургэн шэлдэг, таргалдаг, даагад шэгнүүрнэй байса дээшэлүүлдэг, һүүлдэнь намар унагадаа эхэнэнь шахан таргалуулгада

Адуун һүрэгые сэ эршэмтэйгээр үсхэ үнөө нэгэ нухэсэл гэ рэг соохи бүридэлнь гахаар саг хүрэжэ е дэ юу хэлэхэсэ һ гэхэдэ, һүрэг соогоо дэй бүридэлыень 35— центдэ хүргэхэ туш бүхэндэ ходо хэлсэ нэбди. Суглаа хүр дээрэшье хоорэ Теэд энэ хэрэгнай доонһоо саашаа гар

Республикын а та мүнөөдэрэй 61,4 мянган толгой 19 мянган гүүн, гэхэ гү, али энэнь соогоо 31 процентыг нэ. Эды шэнэн эм жэлдэ дунда зэргэ доол 11—12 мянган абтадаг байха юм, бидэ һүрэг соогоо цент хүрэтэр гүүн гэшэ һаа, жэлдэ мянган унага түлжүүл гатай болохо жэшэ Эндэ одоол хүчэрхэ дөө, планграда гүүнүү лодоһондо гаргаа, а лаа зүбөөр, шанар һэлгүүлжэ шадаа, мянган унага гэрэл м миханда тушаха, 2—2,5 мянган тонно худалдагдаха болоно Хэрэгэлгдээгүй ямар сэ олдохо байна гэ

Энэл мүнөө гү унагалха, эмэ малые оруулха үедэ эх м тоо толгойень зүбөөр хойлхо шухала, Мүн хабарай-зунай эмн нуудта бидэ бүхыдөө ган гүү ототой болго тойбди. Энэмнай ин жэлэй зорилго болоо Тинхэдээ гүүнүүдэ хала кампанида һайн дэхэ, азаргануудайн далыень шэнжэлэ рэгтэй.

Түгэсхэлдөө юу гэхэдэ, адуушадай үр харюусалгатай хайн со. Үнэрһэн малай гэ схэл хүшэр байн морид нилээд үргүй ноо гараба. Олон мо зада оруулгадаа. зунай бэлшэрини шадпай холын гаража, бага бэш шээлнүүдые дабаа Эдэнэртэ ажахынуд онуудай зүгһөө хал рал хандуулагдаха о

Мүнөө үедэ худэ бүхы үйлэдбэрийн эр шолжо, худоогэй ажаһуудалай улам ж байнан сагта бидэ м адуушад, энэ һалбар дэлдэг хүнүүд тухай таха огто ёһогүйбди, нэрнай маанадые одо хооллуулна ха юм.

В. ПРОЗОРОВСК
Буряад Республ
Худөө ажахын б
эдеэ хоолой т
министерствын
мад зоотех

Хангалга ямар бэ?

ЭРХИМ БЭРХӨ ЭСХЭГШӨ

Үнэрһэн жэлэй ажалай үрэ дүнгүүдээр Хорнин аймагай арадай ажахын түрүүшүүлэй слет үнэрэгдэжэ, онсо шалгарһан бүлэг нүхэд үнэтэй бэлэгүүдээр, диплом болон Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан юм. Эрхимүүдэй эрхим эдэ зоной тоодо ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг Хорнин үйлэдбэрилин нэгэдэлэй залуу эсхэгшэ Любовь Цыдендамбаевна Гуруева оролсоһон. «Мэргэжэлээрээ эрхим» гэһэн үндэр нэрэ эзэргэдэ хүртэһэн байха юм.

Любовь Гуруева арбаад жэлэй саада тээ гэхэ гү, али 1979 ондо Улаан-Одоной дунда һургуули дүүргэмсээрээ, нислэл хотын «Одон» ательедэ һурагшаар худэлдэг болоһон намтартай. Эндэ ажаллажа байхынгаа хаяуугаар мяханай комбинадай дэргэдэхи техническэ мэргэжэлэй училищин уран гартай өёдолшодые бэлдэдэг отделениндэ заочноор һуража гараа бэлэй.

Ажад хэжэ байгаад, зургаан һарын туршада суббото бүхэндэ һуралсалда ошоходонь, хүшэрхэн лэ һааб даа. Теэд гүлмэр залуу басаганда өёдолшоной мэргэжэл шудалхань айхабтар шухала байгаа бшуу.

Эрдэм һургуулитай, дүршэл шадабритай зоноор хамта ажаллажа, урдахияа хаадаг, өёдолшоноор худэлхэ үнэмшэлгэтэй болоод байхадаа, Аалан һууринда ажаһуудаг, мүнөө наһанайнгаа амаралтада гаранхай гэртэхиндээ, эгэшэ, дүүнэртээ дүтэлжэ, Хорн нютагайнгаа комбинадта ажалладаг болоһон юм.

Сугтаа худэлдэг нүхэдһөө дутуугүйгөөр ажаллаха, үгтэһэн даабарияа заатагүй үдэр бүхэндэ дүүргэхэ гэжэ оролдогшо һэн. Тиигэһээр байтарнь, шадабритай бэрхэ,. үгэ дууламгай энэ басагые 1984 оной февраль һарада эсхэгшэдэй һургуулида һурахыень Красноярск хото эльгээгээ бэлэй. Тэндэ жэл хахад сагай туршада эсхэгшэдэй Бүхэсоюзна һургуулине һайнаар дүүргээд, түрэл комбинадтаа бусажа, шэнэ мэргэжэлээрээ оролдосотойгоор худэлжэ байна.

Һая ерээд байхадань, мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараха болоһон, олон жэлдэ эсхэгшээр худэлдэг Лидия Петровна Корнакова, өёдолшодой бригадир Галина Цыремпиловна Албатаева, Татьяна Григорьевна Квашнина, өёдолшодой цехые даагша Норжима Намсаревна Данцыренова болон бусад залуу басаганда али болохоор туһаламжа үзүүлдэг, зүбшэл заабарин үгэдэг һэн.

Мүнөө Любовь Гуруева нютагайнгаа басаган Галина Албатаевагай даадаг дүрбэдэхи бригадын өёдолшодто хубсаһа эсхэдэг юм. Тэрээнтэй хамта эсхэгшэ Дора Доржиева, Людмила Гомбоева гэгшэд энэ бригадые хангалсана.

— Ямар хубсаһа эсхэнэ гээшэбта?—гэжэ һонирхоходомни, Люба ингэжэ хөөрэнэ:

— Элдэб ондоо байдаг даа. Кофто, юбкэ, платиһаа эхилээд, оодон дэгэл, хүүртнг болон элдэб хубсаһа эсхэхэ ушар гарадаг юм. Захил хэнэн зоной асарһан бүдоор гү, али үгышье һаа, комбинадайнгаа бүдөөр эсхэдэг байнабди. Бидэнэртэй худэлдэг Люда Гомбоева һанар райподо худэлхээ орохо юм. Тиихэдэнь бригадада хоёр эсхэгшэд үлэбэ гээшэбди. Тиимэһээ хэхэ ажалнай бүри нэмэхэнь.

...Эсхэгшэдэй худэлдэг таһалга соо һаруул гэрэлтэй, томонуud үргэн столнуud дээрэ хубсаһан болохо бүдүүд таблатай харагдаха юм. Баруун хойто талынь стол дээрэ Лидия Петровна Корнакова ехэ сэнтэй бүдөөр хубсаһа эсхэжэ байгаа һэн. Таһалгын эүүн талада, үүдэнэй хажуудахи стол дээрэ Люба Гуруева худэлдэг юм. Хубсаһа эсхэхэдээ, шугамлекало, мел, хэмжүүр, хэб гэхэ мэтые хэрэглэжэ адаглаа һэм.

— Бригадышнай өёдолшод дээдэ эзэргэ гаадахи разрядтай, Улаан-Удын училищин гэһэн хоёр залуу басаганда дэлгэнэ. Бусад нүхэдэй ажалладаг, дурсгалтай эн ааб даа. Тиигэхэ һара, квартал, жил нэйнгөө даабарине ёһогүй дүүргэдэг байна. Ямаршье да жэлдэ манай цехэ үгэдэг һаа, мүнөө ажаллаха жэшээтэй гаа бүтээсьн хэхэ худэлдэг болоо. Тиигэхэдэ тусгай табинка худэлдэг. Байгша оной эхиндэ захилай сэнгэй нэмэхэ найшье хэхэ ажал дуулаа. Һарадаа яһала сэн м хэмжээной хубсаһа ш лохойёди, — гэдэг Галина Цыремпиловна һэн.

Өёдолшоной, эсхэ мэргэжэлтэй Люба саашадаа үшөө олон гоё хубсаһа хүчэр нютаг нутыгаа зоной суулжа байха бэлэ гэ данабди.

З. БАДМ

СНГ: тобшо һонинуud

МОСКВА. Визэгүйгоор бүлэг бүлэгоор аяншалгада ябаха тухай Россин Федерацин ба Хитадай Арадай Республикын правительствануud хоорондохи хэлсээн хүсэндөө оробо.

Россин Федерацин Президент Борис Ельцинэй Хитад ошоходо Пекиндэ энэ хэлсээндэ гар табигдаа һэн. Визэгүйгөөр эдэ хоёр ороной хоорондо бүдэг бүлэгоор аяншалха эрхэ үгэхэ аяншалгын 11 фирмэ алишье таладань бии болгогдоһон байгаа.

Россин талаһаа «Интурист», «Спутник», «Санкт-Петербург» компаниинуud, Благовещенск, Шэтэ, Владивосток, Хабаровск болон бусад хотонуудай аяншалгын зарим эмхинүүд нимэ эрхэтэй болонхой.

Улаасхоорондын пассажиринуудта нээгдэһэн хилын пунктнуудые гаталан, аяншалгын бүлэгүүд мүнөө визэгүйгоор ябаха аргатай болоо.

Хэлсээнэй болзор хизаарлагданагүй.

КИШИНЕВ. Соёлой хүдэлмэрилэгшдэй профсоюзай пленумдэ хабаадагшад байгша оной сентябриин 1-һээ хэлсээнэй үндэһэн дээрэ ороутадые дээдэ һургуулинуудта абадаг болохо гэһэн правительствын дурадхалые эрид бүрүүлсэба. Энэ хадаа нэн түрүүн республикын т дхэмжэ багатай хүнүүдтэ һайшаагдахагүй. Тиигэжэ бэлигтэй үхибүүд саашаа һураха аргагүй болохо. Энээнһээ уламжалан үндэһэн соёлые хүгжөөлгэдэ һаад тойбо татагдаха болоно.

Тэрээншьегүйгоор һүүлэй үедэ үхибүүдые хүмүүжүүлгэ бэрхэшээлтэй болонхой, хүгжэмэй, уран зурагай һургуулинуud дуталдана, харин правительствын абаһан шиидхэбэринь ёһоор, һуралсалай 1993—94 ондо нэгэдэхи класста һурагшадые үсөөноор абахадань, бэлигтэй хэдэн мянгаад үхибүүд, илангаяа худоогэйхид эхин һуралсалшье олохо аргагүй болохо гээд, парламентын түрүүлэгшэ Петр Лучинский ба республикын премьер-министр Андрей Сангели гэгшэдтэ пленумэй нэрэһээ эльгээгдэһэн хандалга соо хэлэгдэнэ.

ӨН Х

худаһануud дэ
левиденсэр мү
залуушуud хэр
халаан ургажа
шухала асуу
гдажаа байна.
үхи хүүгэлтэ
зүгһөө анхарал
аһаар. Тон гай
гэхэдэ, инэ
нүүн һалаа. Тии
үгэлэй таһагуud,
уд, кружогуud
алаа. Хоёроһон
наймаашадта,
удта үгтэнэ.
буудта, соёлой
а үхи хүүгэл
ор наададаг, ха
даг, сэнгэдэг
н мүнөө бараан
болошоо. Тии
хи гэртэхидынь
аха аргагүй бо
угэд өөрын, үйл
үгтэнэ. Иигэжэ
аһан хүүгэд ямар
алгайб даа? Гаи
нэндэ Һурахань
ан? Хаһаадные
хүүгэдэй абуу
нарууд олоноор
зудэржэ ябаһан
болошонхой. Гэр
алнуud соогуур

ЗУРА
БА

хэ хэмжээн манай
амаруулха ёногүй.
мэнээ байгша онд
үбэлцэлгын хэды
үнэрэгдоошье haan
haранууудай түршада
лаар тодорхой
ябуулагдаха эергэ
гаяа зунай бэлцээр
адуун hүрэг түргэ
шэлдэг, таргалдаг,
даагад шэгнүүриеэ
байса дээшэлүүлд
hүүлдэнь намар
унагадаа эхэнээнь
шахан таргалуулгад

ОРИДО ҮЙБД

hүрэгоо hэлгүүлхэгү
даа гүрэндэ тушаах
лохо жэшээтэй. Ин
технологи ажахыну
hэдтоо хэрэглэжэ
хямда сэнтэй морин
үйлэдбэрилэгдэхэ
бшуу. Захаамнай
зарим ажахынуу
районой «Целинный
энэ технологи хэрэг
лэнхэй. Зүгөөр тэрэн
публикын бусад р
колхоз, совхозуудай
шадай ажахынуудай
жэ үшөө шадаагүй
дань ехэл харамтай.
Адуун hүрэгые с
эршэмтэйгээр үсх
үшөө нүхэсэл г
рэг соохи бүридэлд
тахаар саг хүрэжэ.
дэ юу хэлэхээ hа
тэхэдэ, hүрэг соого
дэй бүридэлыень 35-
центдэ хүргэхэ туш
бүхэндэ холо хэлсэ
шэбди. Суглаа хуг
дэрэшье хөөрэлд
Тезд энэ хэрэгнай
доонhоо саашаа гар
Республикын аж
та мүнөөдэрэй б
61,4 мянган толгой
19 мянган гүүн, то
гэхэ гү, али энэнь
соогоо 31 процентые
нэ. Эды шэнээн эм
жэлдээ дунда зэрэг
доол 11—12 мянган
абтадаг байха юм.
йдэ hүрэг соогоо
цент хүрэтэр гүүтэй
эшэ hаа, жэлдэ
мянган унага түлжү
татай болохо жэш
Эндэ одоол хүршэрн
доо, планганга гүүну
подоhондо гаргаха,
лаа зүбоор, шана
элгүүлжэ шадаха,
мянган унага тэрэл
ыханда тушааха,
2—2,5 мянган тонн
удалдагдаха болоно
Хэрэглэгдэгүй ямар
эдэ олдохо байна гэ
Эгээл мүнөө г
тагалха, эмэ малье
руулха үедэ эхэ м
оо толгойень зүбөө
ойлхо шухала. Мүнө
абарай-зунай эхин
уудта бидэ бүхыдөө
ан гүү ототой болг
ойбди. Энэмнай ма
хэлэй зорилго болон
инхэдээ гүүнүүдээ
эхэ, азаргануудайн
алыень шэнжэлжэ
эргэй.
Түгэсхэлдоо юу х
эхэдэ, адуушадай ур
арюусалгатай хаhан
о. Үнэрhэн малай
э схэл хүшэр байн
орид нилээд үргүүл
оо гараба. Олон мо
ада оруулагдаа.
унай бэлшээрийн уе
адгай холын бэл
аража, бага бэшэ
элнүүдые дабахан
дэнэртэ ажахынууд
нуудай зүгhоо халуу
ал хандуулагдаха
Мүнөө үедэ худ
ухы үйлэдбэрийн
олжо, худоогэй
hаhан сагта бидэ
дуушад, энэ hалбар
элдэг хүнүүд тухай
аха огто ёногүйбди
рнай маанадые одо
роллуулна ха юм.

В. ПРОЗОРОВС
Буряад Республ
Худоо ажахын
эдээ хоолой т
министерствын
мад зооте

Зунай амаралта—93

Н ХАРЮУСАХАБ?

ЭРҺИМҮҮДЭЙ ТООДО

Программированяар үнгэргэгдэhэн Зүүн Сибирийн региональна олимпиадада ВСТИ-гэй студентнэр хөөрдохи hуури эзэлээ. Энэ ушар юрын амжалта бэшэ юм. Юуб гэхэдэ «ЭВМ, системы, комплексы и сети» гэhэн мэргэжэлээр hурадаг электротехническэ факультедэй студентнэрэй команда (Пластинин Антон, Бутко Дмитрий, Гадеев Рустам, Цыденов Эрдэни, Кирюшин Антон) hаяшаг республиканска олимпиадада түрүү hуури эзэлhэн юм.

Тингээд зональна олимпиадын эмхидхэлэй комитедэй урилгаар апрелийн 27-до Эрхүү хото гарахан юм. Зональна олимпиадада 14 команда, тодорхойлбол, Эрхүүгэй 7 команда, Красноярскын 3 команда, тиихэдэ Ангарск, Братск, Улаан-Үдэ, Шэтэ хотонуудай нэгэнэгэ команда хабаадаhан байна.

Энэ олимпиада хөөр шатада эмхидхогдоо. Үзэл бодоloор үнгэргэгдэhэн шатада ВСТИ-гэй команда түрүүлээ. Тингажэ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй командые 17 баллаар булиhан юм. Зүгоор практическа талаhаа эзэдэй команда бэрхэ байгаа. Тингэбэшье манай командаараа нааданай үрэ дүнгөөр эрхүүгэйхидhээ оройдоол 0,7 баллаар гэгдэ.

Хубини мүрысөөндэ Антон Пластинин, Рустам Гадеев гэгшэд шалгаржа, хөөрдохи, гурбадахи hуурилуудые эзэлhэн байна. Энэ олимпиада дээрэ элдэб мэргэжэлтэй, тодорхойлбол, «Программное обеспечение ВТ и АС», «ЭВМ, системы, комплексы и сети», «Прикладная математика и кибернетика», «Экономическая информатика» гэhэн мэргэжэлдэ hураажа байhан студентнэр бэлиг шадабарияа харуулаа.

Олимпиадын дүнгүүдые харабал, иимэ байна:

1-дэхи hуурида — ИГУ дунда зэргээр 46,3 балл абаа. 2-дохи hуурида ВСТИ, дунда зэргээр 45,6 балл абаба. 3-дахи hуурида красноярскынхид гараад дунда зэргээр 37,6 балл абаа.

Манай студентнэрэй туйлаhан ехэ амжалтада «Системы информатики» гэhэн кафедрын багшанар ехэхэн хубитаяа оруулhан габьяатай. Энэ жэлдэ институдта 1 ВМ — компьютернүүдээр тухеэрэгдэhэн дисплейнэ классууд бии болгогдоо. Саашадаашье студентнэрэй эрдэм мэдэсые дээшэлүүлхын тула институдайнгаа материально-техническэ үндэhэ hуурине hайжаруулха, мүнөө үеын тоолон тодорхойлгын техникэтэй тааралдуулан, энэ кафедрынгаа үндэhэ hуурине мүн лэ hайнаар хангаха шухала.

С. ДАНИЛОВА,
Зүүн Сибирийн технологическа институтэй «Системы информатики» гэhэн кафедрын багша.

ҺУРАГАЙ БАГША

гаймнай баг-
Дмитриевичие
Мүнөө хэ-
— гэжэ Ху-
hургуулийн
салалай та-
Баир Дамди-
хэлэд, үргэн
дэрэ бай-
хаража, —
олта даа. Мэ-
жэнгирхэнь,
юнгүй хонхо
шанар хойно
эрэн, багшана-
оронхо ерэ-
hүхэн бэтэй
тимэшье үн-
сагаан тол-
рохо ерэед.
гүт? Хүли-
ханда hүгуулиг
үнгэргэбэб.
Тингэд хоо-
гэбэ.
шандааhа-
отой дэрюун
гай даруу аба-
Хурамхаан
томо дунда
урагай багша
итриевич гэ-
солотой, хүн-
Эндэхи багша-
эй саала тэ
фаловые айма-
арадай депута-
ба байха юм.
амал гэhэн нэ-
хэн тула hүн-
ртойгоо зо-
ые заабол
байгаали хам-
гаалгын асуудалнуудые гүйсэд бэелүүлхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулдаг байгаа юм.

Зурагай багша Самофаловай hурагшадайнь дунда бэрхэрэр зурадаг үхибүүд яhала олон. Тэдэнэйнь тоодо Булад Тугутов, Наташа Панфилова, Олег Гаврилов гэгшэдые онсо тэмдэглэн хэлэхэдэ болоно.

Мүнөө юhэдэхи класста hурадаг Виктория Якимова тухай тусгаар хэлэмээр юм. Тэрэ республика дотор болоhон выставкэдэ хабаадалсажа, hайн сэгнэлтэдэ хүртэhэн байна юм.

Вика Якимова яhала бэрхээр, ороддосотойгоор элдэб зурагуудые бүтээнэ гээд тэмдэглэлтэй. Тэрэ өөрынгөө хүдэлмэринүүдтэ эриитэ сэхэтэйгээр хандадаг. Энэнь ехэл hайшаалтай. Магтуулхадаа, толгойгоо эрьехэгүй байhаниинь ямар гээшэб?

Багша Н. Д. Самофаловай hурагаан 13 хүбүүд, басагад мүнөө багшанарай дэдэ hургуулиниудай индустриально - педагогическа факультедтэ hураажа байнхай. Тиихэдэ хөөр шабинарынь Хабаровск хотын уран зурагай училищида hурана.

— Николай Дмитриевич гээшэмнай хэшээл бүхэнөө hайн бэлэдхэлтэйгээр, шанартайгаар үнгэргэдэг. Өөрынгөө ажалай кабинедые ямар гоёор, сагай эриитэдэ харюусамаар шэмэглэнэ гээшэб? — гэжэ hургуулийн директор Р. Р. Будаев хөөрэнэ.

— Миниий hурагшадай дундаhаа зургаадахи класста hурадаг Булад Тугутов юумэнэй үнгэ зүhэ тодорхойлон, уран гоёор буулгаг зурахадаа, ехэл дүй дүршэлтэй. Саашадаа энэ хүбүүн хэтэл ошохо бэзэ гээд hанагшаб. Олег Гавриловшье hайнаар зурадаг. Оролдобол, өөртөө эриитэ сэхэтэйгээр хандабал, тусгаар ажажала туйлаха байhандань би багаар этигэнэб, — гэжэ Николай Дмитриевич шабинараа магтан хэлэнэ.

Апрель hарын эхеэр Хурамхаанай аймагай hургуулиниудай hурагшадай хабаадалгатайгаар тусгаар лармаг үнгэргэгдөө бэлэй. Тэндэ багша Самофаловай hурагшадай бүтээлүүд табигдаhан, олоной анхарал татаhан, худалдаанда гараhан байна гээд тэмдэглэлтэй.

Г. БАДМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша Н. Д. Самофалов хэшээлэй үедэ.

С. ЭРДЫНЕЕВЭЙ *фото.*

Хэниинь хэн гээшэб?

ЭЛДЭБ НАМТАР

ФРАНСУА ЛЕОТАР

Ходо дээшээ гарахаяа эрмэлзэдэг байhан политик-центрист 52-той Франсуа Леотар Францин шэнэ правительство соо оборонын министрэй туштаал эзэлбэ. 80-яад онуудай тэн багта кандидатурань энэ туштаалда дэбжүүлэгдэв hэн. Тиихэдэ Франсуа Миттеран эриг буруушаагаа юм.

Тиимэhээ Леотар соёлой министрэй туштаал эзэлхэ баатай болоо. Сагай олохо бури Миттеран тарэнные тэй анхаралтайгаар адаглаа, ойлгодог болоо. hая социалистнуудай шүүгдэhэн парламентын hунгалтануудай hүүлдэ премьер-министрэй туштаалда кандидадуудай дунда Франсуа Леотар нэрлэгдэжэ байгаа.

Валери Жискар д' Эстенэй, француз демократиин түлөө холбооной хүтэлбэрилгынь үнэн сэхэ талыень баримталагшаар политическэ ажал ябуулгаяа эхилэв бэлэй. Тус холбооной бүридолдэ ородог байhан республиканска партн толгойлоод, «өөрынгөө наада» эхилhэн байха юм.

Президентые hунгалга болотор 2 жэлэй үлөөд байхадань, Елисейскэ ордон эзэлхээр бэлэнби гээд Леотар нюуагүй. Ядахын саг та Матиньонско ордон эзэлхэ, премьерэй туштаалда hуугаа hаа, хамаагүй гэжэ Леотар тоолоно.

Хэн тэдээндэ туhалхаб?

Олон предприяти, завод, фабриканудай шадалгүйhөө боложо, энэ жэлдэ гадар тринотажай фабрикынь «Рассвет», хэлхеэ холбооной управленин «Спутник», Гусиноозерскын ГРЭС-эй «Искорка», Зэдын комбинадай «Юный космонавт» гэлэг лагерьнууд хүдэлхэгүй байна.

Гүрэнэй наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй «Зорька» гэжэ лагерние Буряад Республикынь Зөөри эрхилэлгын талаар гүрэнэй комитет хуудалдажа аоаад, өөрын зоргоор эдлэнэ. Тиигэжэ энэ лагерьта hүүлэй хөөр жэл соо хүүгэд амарнагүй.

Кабанскын захиргаанай тогтоолоор «Орленок» гэжэ пионернүүдэй лагерь рай-ОНО-гой мэдэлдэ үгтэhэн юм. Урдань тэрэ лагерь Тимлюйн заводой баланс дээрэ байгаа. Тинхэдэнь бухы районой үхи хүүгэд таталюургүй амардаг hэн. Мүнөө тиихэ арга hалаа. Энэ лагерние бэе дээрэ даажа шадахагүй байнөо. Тиимэhээ эун ерэхэ бүрэ туе лагерь элдэб эмхи зургаануудта арендээр үгтэнэ. Энээнhээ болоо, заводой хүүгэд тэндэнь амарха арга боломожо хаhардаа.

Үхи хүүгэдэй зунай амаралтын эды олон хүшэр асуудалнууд хэзээ яажа шиндхэгдэхэб? Хэн харюусахаб?

В. ВОЛЬСКИЙ.

Публицистикэ

ОДО ЗАЯАМНАЙ ДЭЭГҮҮР БАЙХАДААЛ...

АЛТАН НАРАНАЙ элшэр сасарhан тэрэ хабарай үдэр хүн бүхэндэ элеэр hанагдадаг ааб даа. Үнэрhэн 48 жэл соо энэ бүмбэрсэг дэлхэйн нюруу дээрэ ехэ хубилалтануud болоо, хөөр үетэн хүл дэрэ бодоо. дайнай тэмдэг hорьбонууд эдэгээ. Гэбэшье, Агуу Илалтын үдэрые бэеэрээ угтаhан зоной зүрхэ сэдьхэл хүлгэhэн завдаал. Тезд эндэ ямар гайхал байхаб?

Мүнөөнэй үндэрhөө гэдэртээ хаймадан, тэрэ жэлнүүдые сэдьхэлдээ ходо hанахадаа, олон бодолдо эзэлдэхэ жэшээтэй байдаг. Мүнөө бухы юумэн байра hууридаа оронхой, тэрэ сагай нюуса нөөсэнүүд элирэнхэй, дайнай үйлэ хэрэгүүдтэ элдэб сэгнэлтэ үгтэнхэй юм аабза. Хүн бүхэншье өөрынхеэрээ тобшолол хэхэ аргатай.

Зүгөөр тэгэл асуудал ерээдүй сагташье хүнүүдые хүлгүүлхэл даа. Тэрэ юун бэ? Гэнтэ сүмэрэн ороhон булюу хүсэтэй дайсанай соохилго тогтоохо аргагүйдэжэ, эхэ газар дайдаяа, үнэтэ баялигаа, сэрэг суугаа, зоноо гэхэ гү, али совет арадай арьбалhан национальна баялигай гурбанай нэгэ хубише алдаад байhан манай Эхэ орон ямар бүхэ байhандаа, Илалта туйлажа шадаха байгааб? Үсөөн үгөөр харюу хэлэхэгүйш. Тиигээдшье энээн тухай мүнөө үргэ амаяа хабирхаяа болинтоhон саг ерэд байна.

Гэбэшье мүнөө Илалтын үдэрые уттаад байхадаа, энэ асуудалда харюу бэдэржэ туршаха hэдэлгэ дахин хэгдэхэ эзргэтэй. Энэ эгэл түрүүн залуу зондо туhатай байха. «Түүхээ мэдэхэгүй үетэн мүндэлөө»,—гээд, али олон үгэ зугаа болоно ха юм. Саашадаа түүхын хуудалнууд бүрин бүрүүл болохо.

Бухы юумэн өөрын одо заяатай, үндэhэтэй байдаг гээшэ. Эдэ бүгэдые хараадаа абан, дайнай хүшэр жэл бүхэнные нарлар шэнжэлэн харабал, эсэстээ манай илалта туйлаха байhанные элирхэлhэн үйлэ хэрэгүүдые оложо боломоор байха юм.

1941 ОННИЕ АБААД ХАРАЛ. Үзэгдөогүй ехэ уйдхар, гашуудал манда асарhан тэрэ жэлэй хоёр үйлэ хэрэгүүдые hануулха хүсэл байна. Түрүүшынхинь тиимэ үргэнөөр зондо мэдэжэ бэшэ, харин хоёрдохинь бухы дэлхэйдэ суурхаhан юм.

Тэрэ зунай июлийн 8-да «үсэд нэтэрүүгээр бомбодожо, Москвае hалгааха» гэhэн захиралта Гитлер гаргаhан гээшэ. Харин нэгэ hарын үнгэроод байхада, августын 8-най hүни, мянган гэрэлнүүдээр яларhан Берлин дээрэ бомбонууд унаа. Энэмнай Балтийн Флодой 1-дэхи миинэ-торпедэнэ полкын летчигуудай «бэлэг» байгаа.

Эстониин Сааремаа арал дээрэхи Кагул гэжэ нюуса аэродромhоо тэдэнэр hүнн дэгдээд, далай дээгүүр ходоро ошожо, 7 мянган метрэй үндэрhөө Берлин бомбодоод, гээлтэ хоролтогүй бусажа ерэhэн түүхэтэй. Тэрэ полкын командир Е. Н. Преображенский энэ орёо ниндэлгые толгойлоо.

1941 оной ноябрийн 7-ной бүрхэг үглөөгүүр Москвагай Улаан талмай дээрэ заншалта ёноор сэрэгэй жагсаал үнгэргэгдөө...

Харагдахагүй утаhаар хоорондоо холболдоhон энэ хоёр нэн түрүүн политическэ, сэрэгэй ба моральна талаараа сэгнэгдэшэгүй, гайхалтай хурса удха шанартай үйлэ хэрэгүүд болоо бшуу. Теэдшье hанаад, бодоод үзэе. Зүүндэдэнье үзэгдоогүйгөөр дайсанда түригдэнэ, гол горхон мэтээр улаан шуhаяа адхажа байгаад, үшөө Берлин бомбодохо, сэрэгэй жагсаал Үнгэрэхэ тухай бодохошье заб байгаагүй гэжэ hанахаар лэ.

Зүгөөр хүсэлдөод байхадаа, ямаршье сэрэгэй операциhаа дээгүүр сэнтэй байгаа бшуу. Юундэб гэхэдэ, «нэгэншье бомбо Берлин дээрэ унаагүй юм» гэжэ дэлхэйдэ турьяжа байhан Гитлерэй пропагандын удха зорилгые буруу хүргэhэн тэрэ манай бомбонууд, Москвагай богоhо дээрэнь байhан дайсанhаа hүрдэнгүй үнгэргэгдэhэн сэрэгэй жагсаал фашистнарай hүр hүлдые абир туулhан, харин совет үе ниие даликкуулhан, үсэд нэтэрүү тэмсэлдэ бодхоohон байна ха юм.

1942 ОННИЕ АБААД ҮЗЭЕ. Дайнай хубн заяан Сталинград шадар шиидхэгдээ. Энэ тэмсэлэй түлэг үе соо сентябрийн 27-ной hүни манай булэг сэрэгшэд гэнтэ добтолжо, дүрбэн дабхар шулуун гэрые буляажа абаа. Тактическа удха шадалтай энэ объектые бусаахын түлөө дайсан хүсэ шадалаа гамнаагүй. Манай баатар хубүүд 58 сүүдхын туршада энэ гэрые хамгааджа шадаhан гээшэ.

Ород яhанай ахалагша сержант Яков Павловай булэгтэ ороhон арбаад үндэhэ яhанай сэрэгшэд нэгэ хүн мэтээр тэмсэжэ гараhан алдартай. «Павловай гэр» гэдэг арадуудай хани барисаанай бодото хусые элирхэлhэн hүлдэ гэршэ болон түүхэдэ ороо.

Энэ темые саашань үргэлжэлүүлбэл, 1943 оной февралийн 23-да Чернушкин тосхоной хажуда ДЗОД-ой амбразурые бэеэрээ таглажа унаhан Александр Матросовой нэрые дурдалтай. Энэмнай дээдын удхатай баатаршалга мүн. Тезд Матросовой баатаршалгые 20-ёод үндэhэ яhанай 300 гарин сэрэгшэд дабтаhан байна бшуу.

Харин улаан дүлөөр соробхилhон партизан хүдэлөөн мүн лэ энэ темэдэ хабаатай. Дайсанда амар заза үзүүлэнгүй, тэдэнне хюдаhан партизанууд тэдэндэ ямар ехэ гай хохидол асардаг hэм. 1943 оной августсентябрь соо үнгэргэгдэhэн «Рельсовэ дайн» гээшые hанаадшье үзэе. 6200 гаран партизанска отрядуд дайсанай ара талада үймөө хэhэн байна. Тэндэ ябаhан ямар олон үндэhэ яhанай хүбүүд, басагад хатуу шэн зориг, баатаршалга харуулнаб?!

Нигэжэ зэргэнүүдээ нягтаруулан тэмсэлдэ бодоhон олон үндэhэ яhатан ямаршье дайсанда диилдэхэгүй хүсэтэй байна бшуу.

«ФРОНТ БА ТЫЛ—НЭГЭН!» гэhэн үряа үгэнүүд тон зүб hэн. Дайнай галай удэр, hүнигүй дүлэтэжэ байбашье, техникээр, буу hомоор, зэр зэмсэгээр, түлишөөр сэрэгшэдээ хүсэд хангажа гараhан хүдэлмэришэн ангинин ашата габьяа мартагдаа аал?

Миниий тоонто Тураасгай hууринай ажалшадай үндэр бүтээсэтэй ажалые үзэhэн намда тэдэ зоной мэхэгүй, сэхэ сэбэр зан абаринь сэдьхэлыемни мүнөошье хүлгүүлдэг агша. Анзаhашан, косилкашан басагад Пунсэгэй Должид, Базаржабай Хандажаб, Дагбын Гапалма, Дашабалай Дыжит-Хандэ, Пимпинн Чимэд, Юмжабай Дулма, Шагдарай Димэд, Лайдабай Чимэд, Бадмасэрэнэй Сэжэб, Содномой Пылжид, бэрхэ хонишод Дагбын Дашама, Дамдинай Балма, Базарай Бүдэ, Цыренжабай Дэмшэг, бронёор үлэhэн трактористе Дышинэй Даряаа болон бусад ажал дээрээ үльгэр жэшээ харуулдаг зон байгаа. Нигэжэд арhа мяхана гамнаагүйгөөр ябаhандаа, бидэнэртээ эртүүр лэ хахасаhан байжа болохо юм. Мүнөө үри бзенэрынь омогорохол ёнотой.

Совет ороной туhаламжа олон hалаатай hэн. Саратовска областнин колхозник Ферапонт Головатын 1943 нартай энэ объектые бусаахын түлөө дайсан хүсэ шадалаа гамнаагүй. Манай баатар хубүүд 58 сүүдхын туршада энэ гэрые хамгааджа шадаhан гээшэ.

Ород яhанай ахалагша сержант Яков Павловай булэгтэ ороhон арбаад үндэhэ яhанай сэрэгшэд нэгэ хүн мэтээр тэмсэжэ гараhан алдартай. «Павловай гэр» гэдэг арадуудай хани барисаанай бодото хусые элирхэлhэн hүлдэ гэршэ болон түүхэдэ ороо.

Энэ темые саашань үргэлжэлүүлбэл, 1943 оной февралийн 23-да Чернушкин тосхоной хажуда ДЗОД-ой амбразурые бэеэрээ таглажа унаhан Александр Матросовой нэрые дурдалтай. Энэмнай дээдын удхатай баатаршалга мүн. Тезд Матросовой баатаршалгые 20-ёод үндэhэ яhанай 300 гарин сэрэгшэд дабтаhан байна бшуу.

Харин улаан дүлөөр соробхилhон партизан хүдэлөөн мүн лэ энэ темэдэ хабаатай. Дайсанда амар заза үзүүлэнгүй, тэдэнне хюдаhан партизанууд тэдэндэ ямар ехэ гай хохидол асардаг hэм. 1943 оной августсентябрь соо үнгэргэгдэhэн «Рельсовэ дайн» гээшые hанаадшье үзэе. 6200 гаран партизанска отрядуд дайсанай ара талада үймөө хэhэн байна. Тэндэ ябаhан ямар олон үндэhэ яhанай хүбүүд, басагад хатуу шэн зориг, баатаршалга харуулнаб?!

Нигэжэ зэргэнүүдээ нягтаруулан тэмсэлдэ бодоhон олон үндэhэ яhатан ямаршье дайсанда диилдэхэгүй хүсэтэй байна бшуу.

«ФРОНТ БА ТЫЛ—НЭГЭН!» гэhэн үряа үгэнүүд тон зүб hэн. Дайнай галай удэр, hүнигүй дүлэтэжэ байбашье, техникээр, буу hомоор, зэр зэмсэгээр, түлишөөр сэрэгшэдээ хүсэд хангажа гараhан хүдэлмэришэн ангинин ашата габьяа мартагдаа аал?

Миниий тоонто Тураасгай hууринай ажалшадай үндэр бүтээсэтэй ажалые үзэhэн намда тэдэ зоной мэхэгүй, сэхэ сэбэр зан абаринь сэдьхэлыемни мүнөошье хүлгүүлдэг агша. Анзаhашан, косилкашан басагад Пунсэгэй Должид, Базаржабай Хандажаб, Дагбын Гапалма, Дашабалай Дыжит-Хандэ, Пимпинн Чимэд, Юмжабай Дулма, Шагдарай Димэд, Лайдабай Чимэд, Бадмасэрэнэй Сэжэб, Содномой Пылжид, бэрхэ хонишод Дагбын Дашама, Дамдинай Балма, Базарай Бүдэ, Цыренжабай Дэмшэг, бронёор үлэhэн трактористе Дышинэй Даряаа болон бусад ажал дээрээ үльгэр жэшээ харуулдаг зон байгаа. Нигэжэд арhа мяхана гамнаагүйгөөр ябаhандаа, бидэнэртээ эртүүр лэ хахасаhан байжа болохо юм. Мүнөө үри бзенэрынь омогорохол ёнотой.

Совет ороной туhаламжа олон hалаатай hэн. Саратовска областнин колхозник Ферапонт Головатын 1943 онэдхэгэй түүхын ёното дурасхаалта газарнууд болоно. Энэ мүрэнэй уные энэдхэг арад аршаан гэжэ тоолодог юм. Тэрэ ямаршье үбшэнhөө аргалха аргатай гэжэ суурханхай.

Гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ Ганга мүрэнэй эрье дээрэхи хотонуудай хүн зоной олошорhон, ороной промышленностиин ехээр хүгжэhэн, иланган Гималайн хадануud дээгүүр ой модо ехээр отолдог болоhон дээрэhээ энэ томо мүрэн «үбшэлжэ» захалаа hэн. Тэрэнэй уhан, эрьенүүд ажаhуудалай ба промышленна үлэгдэлнүүдээр бузарлагдажа, оршон тойрохи байгаалие хамгаалдаг департаментын мэдэсэhэнэй ёноор үлүү гарахадаа Ганга мүрэнэй уhан «хүнэй ами наhанда аюултай» болонхой.

Энээндэ үнэнхэ зүрхэнhөө hанаагаа зобоhон Энэдхэгэй правительство агууехэ мүрэнөө «эмшэлхэ» үргэн программа бэелүүлжэ захалаа hэн. Тэрэнэй эрье дээгүүр оршодог хэдэн арбаад хотонуудта уна сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд бариндажа эхилээ. Ганга мүрэн руу промышленна предприятинуудай үлэгдэлнүүдые хаяха ушарнууд нарик пятаар хинагдадаг болоо. Зарим газарнуудта мүрэнэй эрье бэжиүүлэгдэнэ, оборынь гүнэгэрүүлэгдэнэ.

Ганга мүрэн хадаа Энэдхэгэй байгаалиин аюултай байдалые элеэр гэршэлнэ. Хоёр зуун шахуу жэлэй туршада Британиин эзэмдэлгэ доро байhан, мүн республикынь дулдыданги бэшэ болоhоной удаадахи түрүүшын жэлнүүдтэ социально-экономическа хүгжэлтын тогтуурингүй байhан дээрэhээ экологиин талаар шахардуу байдал тохёолдоо hэн, Ямаршье хиналтагүйгөөр ой модо отолдог болоhон ушар олоной hанаа зобооно. Энээнhээ боложо, жэл бүри ган гасуур, үер ехэ хохидол тохёолдуулна, гол горхонуud бузарлагдана, хүдөө ажахын ургамалнуудые таридаг газарай хахадhаа ехэнь нуража hалана. Гол горхонуудай уные бузарлахаhаа гадуур агаар тон муухай болоно.

Байгаалие хамгаалха талаар үнгэргэгдэhэн хэмжээнүүдэй түрүүшын дүнгүүд урмашуулна. Энэдхэгэй олохи иютагуудта, иланганя Гималайн хажуугаар залуу ой модон мүнөө олоор урганхай. hүүлэй жэлнүүдэй туршада жэл бүри 450 мянган гектарта модон тариндажа байгаа.

Ой тайгын шэнгэрhөн, хуули бусаар агнуури хэдэг болоhон дээрэhээ хосоржо hалаха туйлдаа хүрэhэн зэрлиг амитадые хамгаалха хэрэг мүнөө үедэ амжалтатайгаар ябуулгдана. Бухыдөө 80 мянган дүрбэлжэн километр талмайтай 211 заповедник, национальна 20 парк ороН дотор тоологдоно. Тэндэ хэдэн зуугаад янзын амитад амидардаг юм. Саг соогоо абтаhан хэмжээнүүдэй ашаар hүүлэй жэлнүүдэй туршада арсалан, эрэзн гүрөөhэн, носорог болон бусад ан амитад олон болоо.

Михаил КАПУСТИН.

ИТАР-ТАСС:

Түди дэлхэй мүнөөдэр

СОФИ

«Мүнөө бидэ телефоноороо hүниндөө тон түргөөр хөөрэлдодэг болохобди»,— гэжэ эндахи газетэнүүдэй нэгэнинь июглоо hэн. Болгарида телефоноор хөөрэлдэhэнэй түлөө түлбэрийн июнийн 1-hээ дэшэлhэн тухай энэ газетэ нигэжэ мэдээлэ.

Телефоноор хөөрэлдэhэнэй түлөө түлбэри сүүдхын ямар сагта хөөрэлдэhэнhөө ехээр дүлдыдаха байна. Удэшын 0 сагhаа үглөөнэй 7 саг болотор хямда байха. Нэгэ хото соо байhан зоной хөөрэлдэхэдэ мүнгэн тоологдохогүй. Гэбэшье хэды хүнтэй хөөрэлдэнэб гэжэ хараада абтаха юм. Харбээ hарын туршада 150 гаран хүнтэй хөөрэлдөөд, байхадаадахи хөөрэлдөөн бүхэнэйнь түлбэри хөёр дахин дэшэлжэ, hүүлэйнь 250 хүнтэй хөөрэлдөөд байхадань, түлбэрынь үшөө хөёр дахин нэмэхэ. Хотонуud хоорондыи ба гурэнуud хоорондын телефоной холбооной түлбэри дунда эргээр 147 процент дэшэлээ.

Гадуур иниттын транспортаар ябадаг хүнүүд июнийн 1-hээ баhал ехэ мүнгэ түлэдэг болобо. Хотын засагай шиидхэбэрийн ёноор, нэгэ удаа автобусоор ябахадаа урдандаа 1,5 лев түлэдэг байгаа hаа, мүнөө 3 лев түлэхэ болоно. Түмэр замай биледуудэй сэн 50 процентээр дэшэлээ.

ДЕЛИ.

Түбэдтэ Пекинэй политикада эсэргүү бүхэдэлхэйн хүдэлөөе нютаhаа үлдүүлhэн хэдэн түбэд булэг эмхидхэхэ гэжэ шиидээ.

2000 мянган ондо Пекиндэ Олимпийн нааданууды үнгэргэхэгүй гэжэ дэлхэйн хамтараида ойлгуулхые түбэдүүд оролдоно. Гадуур худалдаа наймаанда Хитадта үргэн харгы нэхэгүй гэhэн эрилтэ США-гай худалдаабарилгаа хүсэд шиидэлдэг болоо. Хитадай засагай Түбэдэй хүн зонние хашалга хамалтанда оруулhан дээрэhээ нимэ хэмжээнүүд абтана.

ИТАР—ТАСС.

ГАНГА МҮРЭНИИЕ «ЭМШЭЛНЭ»

«Ганга — энэдхэг арадай эгээн дуратай мүрэн юм. Энэ арадай этигэл найдал, уйдхар гашуудал, зол жаргал, илалтануud ба гажаралнууд—бүгэдэ тус мүрэнтэй холбоотой. Саг үргэлжэ хубилжа байдаг Ганга мүрэн хэдэн зуун жэлэй туршада агууехэ арадай ажабайдалай hэлгэдэшэгүй hүлдэ байhан юм»,— үндэhэн арадай сүлоорэлгын хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, Энэдхэгэй түрүүшын премьер-министр Джавахарлал Неругай эдэ үгэнүүд 700 миллион гаран энэдхэг арадай агууехэ мүрэндөө ямараар хандадагые эли тодоор харуулна. Гималайн мульhэнүүдhээ Бенгалиин тохойн уhанууд хүрэтэр 2700 километр харгы замдаа Ганга мүрэн Уттар-Прадеш, Бихар, Баруун Бенгали штадуудай олон тоото арад зоной эдлэдэг газарые уhаар ундалуулдаг юм. Уни урдаhhаа хойшо тэрэнэй эрьенүүд дээрэ хото городуud болон тосхон hууринууд баригдадаг hэн. Тэдэнэй олонхинь мүнөөшье хүрэтэрөө энэдхэгэй түүхын ёното дурасхаалта газарнууд болоно. Энэ мүрэнэй уные энэдхэг арад аршаан гэжэ тоолодог юм. Тэрэ ямаршье үбшэнhөө аргалха аргатай гэжэ суурханхай.

Гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ Ганга мүрэнэй эрье дээрэхи хотонуудай хүн зоной олошорhон, ороной промышленностиин ехээр хүгжэhэн, иланган Гималайн хадануud дээгүүр ой модо ехээр отолдог болоhон дээрэhээ энэ томо мүрэн «үбшэлжэ» захалаа hэн. Тэрэнэй уhан, эрьенүүд ажаhуудалай ба промышленна үлэгдэлнүүдээр бузарлагдажа, оршон тойрохи байгаалие хамгаалдаг департаментын мэдэсэhэнэй ёноор үлүү гарахадаа Ганга мүрэнэй уhан «хүнэй ами наhанда аюултай» болонхой.

Энээндэ үнэнхэ зүрхэнhөө hанаагаа зобоhон Энэдхэгэй правительство агууехэ мүрэнөө «эмшэлхэ» үргэн программа бэелүүлжэ захалаа hэн. Тэрэнэй эрье дээгүүр оршодог хэдэн арбаад хотонуудта уна сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд бариндажа эхилээ. Ганга мүрэн руу промышленна предприятинуудай үлэгдэлнүүдые хаяха ушарнууд нарик пятаар хинагдадаг болоо. Зарим газарнуудта мүрэнэй эрье бэжиүүлэгдэнэ, оборынь гүнэгэрүүлэгдэнэ.

Ганга мүрэн хадаа Энэдхэгэй байгаалиин аюултай байдалые элеэр гэршэлнэ. Хоёр зуун шахуу жэлэй туршада Британиин эзэмдэлгэ доро байhан, мүн республикынь дулдыданги бэшэ болоhоной удаадахи түрүүшын жэлнүүдтэ социально-экономическа хүгжэлтын тогтуурингүй байhан дээрэhээ экологиин талаар шахардуу байдал тохёолдоо hэн, Ямаршье хиналтагүйгөөр ой модо отолдог болоhон ушар олоной hанаа зобооно. Энээнhээ боложо, жэл бүри ган гасуур, үер ехэ хохидол тохёолдуулна, гол горхонуud бузарлагдана, хүдөө ажахын ургамалнуудые таридаг газарай хахадhаа ехэнь нуража hалана. Гол горхонуудай уные бузарлахаhаа гадуур агаар тон муухай болоно.

Байгаалие хамгаалха талаар үнгэргэгдэhэн хэмжээнүүдэй түрүүшын дүнгүүд урмашуулна. Энэдхэгэй олохи иютагуудта, иланганя Гималайн хажуугаар залуу ой модон мүнөө олоор урганхай. hүүлэй жэлнүүдэй туршада жэл бүри 450 мянган гектарта модон тариндажа байгаа.

Ой тайгын шэнгэрhөн, хуули бусаар агнуури хэдэг болоhон дээрэhээ хосоржо hалаха туйлдаа хүрэhэн зэрлиг амитадые хамгаалха хэрэг мүнөө үедэ амжалтатайгаар ябуулгдана. Бухыдөө 80 мянган дүрбэлжэн километр талмайтай 211 заповедник, национальна 20 парк ороН дотор тоологдоно. Тэндэ хэдэн зуугаад янзын амитад амидардаг юм. Саг соогоо абтаhан хэмжээнүүдэй ашаар hүүлэй ж

Июнийн 6—Орон хангайе хамгаалха бүхэдэлхэйн үдэр

ХЯАГТЫНХИД ШАЛГАРАА

Буряад Республикын байгаали хамгаалха бүлгэмэй советэй президиумэй ээлжээтэ пленум үнгэргэгдэбэ. Пленумдэ хабаадагшад үнгэрһэн жэлэй туршада оршон тойронхи байгаалияа хамгаалха, тэрэнэй баялигуудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ асуудалда республикын аймагууд хэр зэргэ анхаралаа хандуулаа, хабаадалсаа хабтэһэн асуудалаар хөөрэлдөө хэһэн байна. Байгаали хамгаалха асуудалаар һонирхожо байдаг аймаг, предприяти, колхоз, совхозуудта, һургуулинуудта һайн амжалта туйлагдаһан байха юм. Тиин 1992 оной дүн гаргахада, арадай депутадуудай Хяагтын аймагай Совет түрүү һуури эзэлжэ, Хүндэлэлэй грамота болон 3000 түхариг мүнгэн шанда хүртэбэ.

Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн Баргажанай, Загарайн аймагай Советүүдтэ түс тустань 2500—2000 түхэриг мүнгэн шан, Хүндэлэлэй грамотануд барюулагдаа.

Үнгэрһэн энэ үе соо Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Захааминай, Сэлэнгын Октябрьска, Баунтын аймагуудай Советүүд байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадажа гараа. Тиихэдэ дурсагдагша аймагуудта штатнабэшэ инспекторлэгшэнэрээр хүдэлжэ гараһан бүлэг эдэбхитэдтэ тусхай шангуудые барюулха гээд пленумэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта үнгэрһэн үе соо оршон тойронхи байгаалияа хамгаалхаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ зарим аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд һанаһанда хүрэжэ хабаадаагүй байба. Тэдэнэрэй дундаһаа Зэдын, Ирууныи, Хорийн, Советскэ, Железнодорожно районуудые нэрлэлтэй. Энээнһээ гадна Хэжэнгын, Хурамхаанай, Прибайкалийн, Ивалгын, Тарбагатайн, Муйскын районуудай Советүүд байгаали хамгаалха хүдэлмэридэ һаналаа огто хандуулаагүй. Энээнийс анхархаар гэжэ тэмдэглэгдэ.

Байгша ондо байгаали хамгаалха харалга-конкурс үргэлжэлүүлжэ, шухала удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгада республикын бүхы районуудые хабаадуулха гэжэ тогтоол соо хэлэгдэбэ.

ЖЭГҮҮРТЭНЭЭ ОЛОШОРУУЛАЯ

Республикын байгаали хамгаалха талаар конкурс-харалгын жюриин гэшүүд 21 һургуулийн эхин эмхийн хэһэн, эмхидхэһэн хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгтэбэ. Эрхимлэгшэдэй дундаһаа Хяагтын аймагай Хүдэрийн, Хорийн, Бэшүүрэй, Ивалгын аймагуудай 1-дэхи, Хэрээтын дунда болон Каленовкын 8 жэлэй һургуулинуудые нэрлэгдэй.

Һурагшад болон студентнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн конкурс-харалгада хабаадагшадай диплэхи олонийнь оршон тойронхи байгаалида удэдэг шубуу шонхорнуудай, ажабайдалтай дутоор танилсаһан, тэдэнние хамгаалха талаар ямар юумэ хэ, эмхидхээ һаа, һайн бэ гэжэ өөрэдөө һайнаар ойлгожо абаа, шадаал һаа, эдэнэртэ эдеэ хоол хайрсагууд дээрэ табижа үгэхые оролдоно. Загарайн аймагай Хуушан-Бэрээнэй дунда һургуулийн эхин эмхийн түрүүлэгшэ, биологиин багша Е. С. Лосев «Эдир натуралистын» кружогто зуугаад һурагшадые хабаадуулжа, шубуухайнуудай эдеэ хоол эдихэ хайрсаг, байрлаха гэрхэнүүдые дархалуулжа модондо улгүүлһэн байгаа. Мүн харалгын үедэ «Далита жүүртэн бидэнэрэй ханинар» гэһэн конференциин үнгэргэһэн, шубуудые зуубоор таниха асуудалтайгаар КВН эмхидхэгдэһэн юм. Захааминай аймагай Енгорбойн дунда һургуулийн эхин эмхийн түрүүлэгшэ О. Ц. Шойдоковагай хүтэлбэри доро шубуухайнуудые хамгаалха хэрэгтэ олон һурагшадые хабаадуулжа, «Бэдэргэлгэ», «Тибһэн», «Хараасгай», «Нарахан» болон бусад газарнуудта шубуудта эдеэ хоол табижа үгэхэ хайрсаг, гэрхэнүүдые дархалжа үлгэһэн байгаа.

Улаан-Удэ хотын һургуулинуудай дундаһаа Дээдэ-Онгостойн санаторийн һургуулийн һурагшад жэгүүртэнние хамгаалха хэрэгтэ һаналаа ехээр табидаг байба. Тус һургуулийн эхин эмхийн түрүүлэгшэ А. В. Халбаев шубуу шонхорнуудые хамгаалха, үбэлэй үедэ тэдэнэрые эдеэ хоолоор хангаха хэрэгтэ һурагшадаа ороорнь хабаадуулжа шадаа. «Ой тайгада ороходоо байгаалиг ёнотой эзэн бай!» гэһэн үдэшэ үнгэргэгдэжэ олоной эгтнөө һайшаагдаа.

С. ВЕНИАМИН.

ХЭД ЭРХИМЛЭЭБ?

ОРШОН ТОЙРОНХИ байгаалияа хамгаалха хэрэгтэ мэдээсэл тараадаг хэрэгслүүд горитой һуури эзэлнэ. Мэнэ һаяхана республикын байгаали хамгаалха бүлгэмэй совет энэ асуудалаар жэлэй туршада үнгэргэгдэһэн конкурс-харалгын дүн гаргаба.

Аймаг дотороо байгаали хамгаалха асуудалда анхаралаа хандуулжа, олон тоото статья, корреспонденци, шалгалтын дүнгүүдые таһалгаргаагүй толилжо, олондо мэдээсэжэ байдаг хэдэн аймагуудай газетэнүүд өөһэдынгөө эмхидхэһэн хүдэлмэри харуулһан материалнуудые конкурс-харалгада эльгээһэн байха юм. Эндэ али аймагуудай газетэнүүдэй редакциинууд конкурс-харалгада хабаадаа гээшэб?

Нэрлэбэл нимэ: Мухар-Шэбэрэй аймагай «Земля Мухоршибирская», Прибайкалийн «Прибайкалец», Захааминай, Хяагтын, Түнхэнэй, Загарайн аймагуудай «Знамя труда», «Ленинское знамя», «Саяны», «Вперед» газетэнүүд болоно.

«Земля Мухоршибирская» газетын редакци жэлэй туршада байгаали хамгаалгала зорюулһан 78 статья, найман хуудаһа эмхидхэжэ, аймагайнгаа үншагшадта дурадхаһан байна. Хэблэгдэһэн статья, корреспонденциинүүдэйнь дунда нинтын түлөөлэгшэдэй байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгада үзэгдэдэг дутуу дунда зүйлнүүд, шалгалтын материалнуд, фото-зураг, бусад мэдээсэлнүүд олон байба. Жэлэй туршада хэблэгдэһэн шүүмжэлхы удхатай 17 статьянуудай мүрөөр ямар хэмжээн абтааб гэһэн харюунууд толилогдоһон байгаа. Илангаяа Түгнын шуулун нүүрһэнэй уурхайн хүтэлбэрилэгшэдэй байгаали хамгаалха хуули эбдэһэн тухай шанга шүүмжэлэлтэй статья олондо һайшаагдаһан байха юм. Жэшээнь, «Уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэ дахинаа эблэрбэ» гэһэн гаршагтай статья соогоо уурхайн уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэ яахадаа эблэрээб, эндэ хэн зэмэтэйб гэһэн шүүмжэлхы статья хэблэгдээ юм. Шүүмжэлэд өхэтэй энэ статья районой байгаали хамгаалха бүлгэмэй комитедэй түрүүлэгшэ Н. К. Кривогорницын бэшэжэ, газетэдэ толилуулһан байгаа. Газетын хүдэлмэрилэгшэд Д. Цыренов, А. Щепин, байгаали хамгаалха редакциин нинтын таһаглые даагша В. Коваленко болон бусад аймагайнгаа предприяти, ажахынуудаар ябахадаа, оршон тойронхи байгаалияа хамгаалха, һуурин тосхонуудаа ариг сэбэр байлгаха асуудалда ходоодоо анхаралаа хандуулжа, статья, корреспонденциинүүдые олоной үзэмжэдэ түнхаглажа, мэдээсэжэ байдаг заншалтай болонхой юм. Жэлэй туршада аймагайнгаа газетэдэ олон, һайн шанартай материалнуудые хэблэһэн «Земля Мухоршибирская» газетын редакци конкурс-харалгын дүнгөөр нэгэдэхи һуури эзэлбэ.

Хяагтын аймагай «Ленинское знамя» газетын редакци үнгэрһэн үе соо «Байгаали ба бидэнэр» гэһэн нинтэ гаршаг доро һонирхолтой, шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан статьянуудые хэблэһэн байна Тэдэнэйнь дундаһаа Үбэр-Хэрээтын, Хираанай-Адагай, Шара-Голой дунда һургуулинуудай һурагшад болон багшанарай байгаали хамгаалха талаар эмхидхэжэ, үнгэргэжэ байдаг ажалай дүй дүршэл харуулһан тосхай хуудаһануудые эмхидхэһэн байха юм. Энэнһээ гадна оршон тойронхи байгаалияа хамгаалха асуудалаар эмхидхэгдэһэн конкурс-харалгын субботник, воскреснигүүдэй дүн таһалгаряагүй толилжо, үншагшадтаа мэдээсэжэ байдаг юм. Байгаали хамгаалха редакцин нинтын таһагые тус